

LA TARTRANA

· RECULL DE COSES NOSTRES ·

butlletí de règim interior del
CENTRE D'ESTUDIS D'ALTAFULLA

any VI 2a època. altafulla, gener del 1984.

núm. **26**

D.L.T. 1900 - 1983. Imprimeix: ARTYPLAN - Tarragona

OFICIS DESAPAREGUTS: ELS BOTERS D'ALTAFULLA

Anys enrera, i dintre de l'últim decenni del 1800, existien a la nostra Vila dos magatzems per a la construcció de bótes per al transport del vi: el d'en Ramon Pedrol Mercadé i el dels germans Magí i Manuel Balsells, ambdós situats a la platja o barri marítim, ocupant entre aquests dos propietaris, més o menys, una trentena d'obriers d'aquest ofici desaparegut.

També en el carrer de Sant Martí, i en sa casa pròpia, feinejaven -unes vegades a l'entrada, i segons quines feines al carrer- en Vicens Balsells i el seu fill Josep, "en Pep del Boter"; aquest xicot moltes vegades estava al carrer dintre d'un bocoi, picant per treure les mares seques del vi. En Vicens i el seu fill, si be feien bótes grosses, estaven especialitzats en les mitjanes, quarterons, boiles, quarterons i portadores per recollir la verema dels camps, als pagesos que, amb carros, la portaven a trepitjar i premsar, passant el vi als cups, on després d'uns dies d'haver bullit el vi, aquest era guardat definitivament a les bótes.

Fent història d'aquest ofici ja desaparegut a casa nostra, hem tingut la sort encara de recollir, per mitjà d'en Ramon Pedrol Cañellas, fill del propietari Pedrol Mercadé, i també boter, -unic que ha quedat en vida aquí, com també d'en Pau Mercadé, de Torredembarra, que fou treballador de la casa Pedrol, i així mateix de la Mercè Sendra Sabaté, que en l'actualitat té noranta-tres anys; gràcies a aquestes tres persones, que ens han tramès un sens fi de referències de la importància d'aquest ofici a la nostra Vila.

Dintre dels anys 1890 al 1900, tenia establert al camí de l'hort de Pau, en el racó on després va haver-hi el Restaurant Tamarit, del Sr. Sellarès, un taller de boters en Domingo Cañellas, "en Mingo de ca l'Escampa", de Torredembarra; aquest senyor tenia una filla que es deia Magdalena la qual, posteriorment, es casà amb en Ramon Pedrol Mercadé, i així, després d'un temps, es fundà el nou taller del Sr. Pedrol. Al cap d'un any aquest taller va ser muntat en uns locals prop de l'estació del ferrocarril, propietat d'en Puigmartí, ampliant-ho juntament amb cerreria de fusta, i definitivament acabà a la platja, al carrer Botigues de Mar.

Referent al taller dels germans Balsells, tan sols dos tenien aquesta feina, en Magí i en Manuel, treballant normalment en l'ofici, però més tard, i degut a que en Manuel sofrí un accident de treball que l'impossibilità seguir en la feina, aquest quedà en plena dedicació a l'administració del taller, i solament en la feina de fer bótes, en Magí i el seu fill Enric. Ambdós germans moriren fa molts anys, i la mort d'Enric seguí molt temps després, havent desaparegut per sempre el seu taller que estava en un local a tocar de la casa dels senyors Jané, casa situada sota el pont del camí de la platja.

Segons les dades obtingudes pels tres supervivents esmentats, hem de fer present que entre els anys 1914 al 1918, segons durà la guerra europea, aparegueren unes contractes comercials tant grans de bótes per la Comunitat de Majoristes Exportadors de vi amb l'exterior, que aquests reclamaren tot seguit unes comandes als qui els fornien habitualment, els quals es veieren obligats a demanar l'ajut a comarques i pobles, per cercar obrers del ram, a part dels que habitualment treballaven ja amb ells; això donà lloc a que a Altafulla vinguessin a treballar un centenar d'homes d'aquest ram del bocoi, procedents de diferents contrades, i dintre d'ells, algun de Tortosa.

L'envàs que més demanaven aquests majoristes del vi era el bocoi d'un cubicatge aproximat d'entre els 600 - 650 litres, però degut a la quantitat tan grossa que se'n demanava, es feu necessari fer esforços per poder-ho servir, i molts treballadors -sobre tot els més llargs en la feina-, ho pregueren a preu fet, a tant el bocoi, éssent algun d'ells en aquella època, que guanyessin més de CENT DUROS la setmana -500 pessetes-. En aquell temps la manutenció d'un obrer al dia costava un duro -cinc pessetes- i ben menjat. Així Altafulla es veié afavorida i enriquida, i els comerços, cafès i llocs d'esbarjo, estaven sempre concorreguts, gaudint de l'alegria d'aquests treballadors que tan benefici reportaren al nostre poble, algun dels quals, mig s'enriquí.

Dels boters d'Altafulla que habitualment treballaven en aquests dos grans magatzems, queden en l'actualitat tan sols dos amb vida: en Ramon Pedrol Cañellas, de 83 anys, i propietari fins fa pocs anys de l'últim magatzem d'en Pedrol, i en Daniel Vilaró, de 78 anys, resident a Barcelona.

Ramon Pedrol (a la dreta) l'any 1958, al seu taller de boter.

Dels que ja moriren i ens venen a la memòria, dediquem-los-hi un grat record: en Ramon Pedrol Mercadé; l'Antoni Amatller, "El Frare"; en Pepet de la Tecla, "El Mut": -aquest mot de mut va ser-li posat pels seus companys de treball perquè deien que mai no parlava-; Pepito de Guasch; Baldomer Canals -de "Ca Chim"-; l'Oleguer; Magí Vilaró, de "Ca la Daniela"; Joan Montané i fill Joaquim, de "Cal Pota"; Magí i Manuel Balsells i fill Enric, de "Cal Boteret"; Vicens Balsells i fill Josep, "en Pep del Boter".

Dels pobles veïns, però que ja no treballen, a Torredembarra en queden dos, en Pau Mercadé i en Silvestre Morros. A Tarragona, ciutat que sobrepassa els cent vint mil habitants, en queden dos, en Josep Talaveron i Eustaqui Canals, treballadors encara en la casa exportadora de vins De MULLER, S.A., i ens queda constància -perquè jo el conec-del Sr. Guimet, l'últim boter del Priorat, una autèntica institució del poble de Gratallops de nostra província.

Els dos propietaris constructors de bótes d'Altafulla eren els fornidors habituals de les cases exportadores de Tarragona: Steiner, Violet, Tarraco-Vinícola -traslladat a Salómo-, Dalmau, Ventosa, René Barbier, De Müller, S.A. i Vinícola Ybérica, S.A., aquesta societat, única a tota Espanya, fa molts anys instal·là unes conduccions subterrànies que, mitjançant bombeig, transportaven el vi dels seus magatzems situats al carrer Reial, a les bodegues-tancs dels vaixells atracats al moll; així, aquesta casa ja no demanà més bótes per al transport del vi.

No acabaria aquí tan sols amb aquests centenar d'obrer la feina de deixar fetes les bótes, car després haurien de menester unes brigades d'homes que arrastressins aquests bocois fins prop de l'aigua del mar i omplir-los; aleshores, un parell de boters feien una revisió a cada bóta per si tenia cap forat, per tapar-lo amb una mena de punxó de fusta, que se'n deien rumballs, aprofitant retalls de les escapçadures de les peces que construïen els bocois. Cuidava de fer-los el Salvador Rimbau, "Salvador de la Cinta", que vivia al carrer de l'Estació, i així quedaven els bocois polits definitivament i acabats per al seu embarcament.

D'entre els nouvinguts a treballar, n'entrà un a la casa Pedrol, procedent de Tortosa, que degut al seu bon comportament -tant llarg en la feina com polít-, tots els seus companys no dubtaren en catalogar-lo seguidament com el millor treballador de la casa. Aquest era en Manuel Royo Mauri. El sr. Pedrol, al poc temps de tenir-lo al seu taller, va depositar-li confiança i amistat en extrem, fent que algunes festes, anés convidat a dinar a sa casa. La família Pedrol, ja des de molts anys, es relacionava amb la família de ca Palillo; aquests tenien una filla, Mercè, que gairebé totes les festes estava invitada a casa dels Pedrols. Això va donar lloc a que, en aquestes constants visites en Ramon Royo es fixés en la Mercè de ca Palillo, naixent així unes relacions formals, arribant-se a casar l'any 1920.

Transcorreguts uns anys, i en anar flaquejant aquesta temporada tan extensa i fructuosa de feina, en Royo es procurà assegurar-se treball i pogué entrar a treballar com a boter a la casa Foret, S.A., de fàbrica de productes químics de Barcelona. Més tard, aconseguí endur-se'n també a la mateixa casa al seu company de treball i amic en Daniel Vilaró, passant ambdues famílies a viure a Barcelona.

Després de llarga enfermetat, morí en Manuel Royo a Barcelona, deixant vídua i dos fills, en Martí, de 8 anys i la Mercè, de 4, retornant mare i dos fills a sa casa d'Altafulla.

JOSEP SABATE I ELIAS

Nota: Gràcies a la benevolença del Ramon Pedrol i Cañellas, que em deixà aquestes fotografies que ell guardava amb amorositat, deixem aquí constància d'ell en el lloc on construïa bótes, i del Ramon Royo Mauri, q.e.p.r.

METGES ALTAFULLENCS SEGONS LES INVESTIGACIONS DE DANON I BRETOS

Fa ja temps que l'historiador i metge, Dr. Josep Danon i Bretos investiga dins l'àmbit de la història de la medicina catalana. Rellegint els seus treballs a l'objecte de cercar bibliografia històrico-mèdica sobre Tarragona i les seves comarques, en trobem dos que contenen informació sobre Altafulla; concretament, donen a conèixer algunes dades sobre metges nascuts o relacionats professionalment amb la vila. Com sigui que l'Altafulla del segle XVIII és tema freqüent de recerca —només cal veure el contingut dels diferents volums d'"Estudis Altafullencs"— i a fi que els investigadors locals altafullencs i altres persones interessades per les coses d'aquest poble puguin tenir coneixement d'aquestes dades i dels treballs on es contenen, ens ha semblat adient redactar aquesta nota breu per "La Tartrana", mitjà de comunicació que sembla el més apropiat per aquest propòsit.

El premi **Jordi Casas 1974** s'atorga al treball **Aportació a l'estudi social de la medicina a Catalunya (1768-1827)** que el 1975 edità Rafael Dalmau, de Barcelona, dins la sèrie de les "Publicacions de la Fundació Salvador Vives i Casajuana" amb el número XXXIV. Es tracta d'una monografia confeccionada en base a la documentació sobre revàlides practicades als metges que exerciren a Catalunya entre 1768 i 1827 pel Protomedicat de Catalunya, o en el seu cas, per la Subdelegació de Medicina; es serva a l'"Arxiu Universitari de Cervera", avui situat a la Biblioteca Universitària de Barcelona ("Fons de Cervera"). Treballant amb aquesta documentació ("Libro de Protomedicato de Cataluña", "Libro de Revàlida de Profesores de Medicina", expedients d'exàmens arxivats dins divuit capses, relacions de metges dels Corregiments de Vic i Tarragona, etc. etc.) s'ha pogut redactar una llista de 933 metges amb les corresponents dades —d'uns, més, d'altres, menys. Pel que afecta a Altafulla, són les capses 97, 311 i 321 de l'A.U.C." les que han proporcionat la informació dels metges relacionats amb Altafulla. El llibre del que tractem (ps. 9 - 19) conté també un estudi sobre el Protomedicat al segle XVIII, a més dels pertinents índexs onomàstics i toponímics.

Però hem de dir que la informació que aquest llibre aporta, ja va ésser-nos adelantada temps enrera, concretament el 1972, pel mateix autor quan publicà un avenç primerenc i parcial d'aquest llibre, reduït a l'àmbit de les comarques que s'integren dins la província estatal de Tarragona, com a capítol vuitè d'una sèrie intitulada "Medicina de ayer" publicada a una revista professional de metges. Donem la referència bibliogràfica completa: es tracta de **Datos para la historia de la medicina en Tarragona (Medicina de ayer, VIII)**, "Academia de Ciencias Médicas de Cataluña i Baleares. Boletín de Información, num. 152 (Barcelona, abril 1972) pp. 35 - 33. Pel que fa a Altafulla, vegi's la pàg. 40.

Aquest són, doncs, els dos treballs que del Dr. Danon coneixem que puguin utilitzar-se pels estudiosos d'Altafulla. I ara transcrivim literalment les dades sobre els altafullencs, tot donant el número de la relació alfabètica i la pàgina, referit tot això al llibre i no a l'article.

231.

(pàg. 42) **COMAJUNCOSA, Francesc**: nascut a Altafulla. Batxiller de Cervera el 26-4-1763, presentat pel catedràtic Antoni Pinós. Revalidat el 12-3-1773 (c. 321)

456.

(pàg. 62) **LLUSSÀ, Josep**: nascut a Alcover. Batxiller d'Osca el 10-11-1753, exerceix a La Riera. Revalidat el 1756 per Josep Bertran, metge del Catllar i comissionat del Protometge Antoni Pla, demanà confirmació del seu privilegi l'11-3-1773, autoritzant el metge d'Altafulla Francesc Comajuncosa (c. 321)

473.

(pàg. 63) **MARQUÈS i AGUADÈ, Josep**: nascut a Altafulla el 14-7-1755, fill d'un mariner. Batxiller d'Osca el 19-4-1782, practicà amb el metge d'Altafulla Francesc Comajuncosa, el 1782, i amb Bonaventura Casals, a Barcelona, el 1783. Revalidat l'1-5-1797 (c. 97)

546

(pàg. 68) **MORATO, Francesc**: revalidat el 1808, resideix a Altafulla l'any 1826 (c. 311)

Voldríem fer, abans de donar per enllestida aquesta breu nota, una observació. També s'ha publicat dins la col·lecció de la "Fundació Salvador Vives i Casajuana" el primer volum (Barcelona, 1981) d'un **Diccionari Biogràfic de Metges Catalans** del que són autors Josep M. Calbet i Camarassa i Jacint Corbella i Corbella, relacionats amb el "Seminari Pere Mata del Departament de Medicina Legal i Toxicologia de la Universitat de Barcelona", i que fou contribució al "III Congrés d'Història de la Medicina Catalana", celebrat a Lleida el 1981. Tot i que afaga de la A a la E i ésser una obra valuosa i seriosa, veiem que no hi figura pas Francesc Comajuncosa (de Josep COMADIRA passa Josep COMAS, vegi's ps. 147 - 148). Aquest fet, doncs, fa que, quant a aportació bibliogràfica i documental, tinguin el seu pes els estudis ací comentats de l'investigador Danon.

Eliseu-Antoni SOLER ALVAREZ